

ПРО НАУКОВУ СПАДЩИНУ ПРОФЕСОРА ВІКТОРА УЖЧЕНКА (до 85-річчя від дня народження)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (43).

УДК 811.161.2(092)Ужченко

DOI:10.24144/2663-6840/2020.1(43).61–69

Венжинович Н. Про наукову спадщину професора Віктора Ужченка (до 85-річчя від дня народження); кількість бібліографічних джерел – 20; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена опису наукового доробку знаного українського вченого Віктора Ужченка. Його великий життєвий досвід, вимогливість до себе й до інших, працездатність, відданість справі, скромність, дбайливе ставлення до колег та студентів здобули велику повагу колег не тільки в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, але й в усій Україні.

Завдяки його працям були вступлені всім зацікавленим такі найвагоміші поняття нової когнітивної парадигми, як: концепт, культурна конотація, культурні концепти, культурна інформація, культурологічний аспект у семантиці мовних одиниць, діалектна фразеологія і діалектна фразеографія.

Неоціненним є внесок цього вченого в розвиток лінгвістичної науки, особливо фразеології, у східноукраїнському регіоні. Багато років під науковим керівництвом професора В. Ужченка в Луганському університеті працював фразеологічний семінар, що перетворився в регулярно діючий науковий центр дослідження слов'янських мов.

Науковий доробок Віктора Ужченка докорінно змінив уявлення про українську фразеологію, він підняв її на якісно вищий щабель та надав значущості.

Його ідеї та погляди стали провідними в цій галузі, стали основою, базою для власних наукових пошуків та досліджень наступних поколінь науковців.

Сучасна українська фразеологічна наука завдяки, зокрема, і його зусиллям та повсякчасній невтомній праці стала однією з найвагоміших у мовознавстві, саме тому його по праву називають світочем сучасної української фразеологічної науки.

Віктор Дмитрович Ужченко належить до видатних діячів вітчизняної освіти. Він викладав у багатьох навчальних закладах, виховав декілька поколінь українських лінгвістів, яким передав любов до фразеології й відданість науці.

У рік 85-річчя від дня народження відомого вченого зазначимо, що для всіх тих, хто працював із професором Віктором Дмитровичем Ужченко, хто знав його особисто чи за численними вагомими працями, він був і залишається символом відданості своїй справі, видатним науковцем, для якого головним у житті була любов до Слова.

Ключові слова: Віктор Ужченко, науковий доробок, фразеологія, діалектна фразеологія, діалектна фразеографія, культурна конотація, концепт, когнітивна лінгвістика.

Постановка проблеми. Фразеологія є порівняно молодого лінгвістичною дисципліною. Її формування як окремої галузі лінгвістики припадає на 40–50-ті роки ХХ століття. Стійкі словосполучення привертали увагу дослідників із давніх-давен. Першопрохідцями тут по праву можна назвати лексикографів, які вивчали мовні скарби різних народів. Вони ставили перед собою мету зібрати й зберегти для майбутніх поколінь народні перлини: прислів'я, приказки, влучні образні вислови тощо.

Одну з найбагатших творчих спадщин у галузі фразеології залишив для прийдешніх поколінь відомий український лінгвіст, професор, доктор філологічних наук, засновник Луганської фразеологічної наукової школи Віктор Дмитрович Ужченко.

Аналіз досліджень. Л. Мельник і Т. Маркотенко зазначають: «Професор Віктор Дмитрович Ужченко – видатний учений, ім'я якого увійшло в історію лінгвістики не тільки нашої країни, але й усього пострадянського світу. Заслужений діяч науки й техніки України, почесний професор Луганського національного університету імені Тараса Шевченка В.Д. Ужченко відзначений численними нагородами, серед яких орден Петра Могили. Понад 40 років свого життя Віктор Дмитрович присвятив українській науці. Він віддано любив рідну мову,

чудово знав її, був зразковим носієм літературного мовлення» [Мельник, Маркотенко 2015, с. 12; докладніше див. також: Биби́к 2010; Печенікова 2011; Українська мова. Енциклопедія 2004 та ін.].

Мета статті – опис наукового й педагогічного доробку знаного українського вченого Віктора Ужченка. Основним завданням наукової розвідки є аналіз найвагоміших праць відомого українського фразеолога. У процесі дослідження застосовано описовий метод.

Виклад основного матеріалу. Любов до рідного слова йому прищепили батьки в селі Підлозіївка Охтирського району Сумської області, де Віктор Ужченко народився 14 травня 1935 року. У тих краях, де народне слово переливається всіма барвами веселки фразеологізму, пройшло його дитинство, що залишає, як відомо, найглибші сліди в мовній пам'яті кожної людини [Служитель фразеологічної музи 2010, с. 2].

Педучилище, Харківський державний університет, який Віктор Ужченко закінчив у 1964 році, укріпили в ньому цю любов, а тринадцятирічна (1964–1977 рр.) робота вчителем української мови і літератури в школі № 8 м. Міусинська Луганської області зробили його не тільки професійним філологом, але й загартованим педагогом. Педагогічний

дар розвивався в ньому й у вищій школі [Служитель фразеологічної музи 2010, с. 2].

Визнанням його педагогічної майстерності є й те, що Вікторові Ужченку присвоїли звання професора ще в 1991 році, за три роки до захисту ним докторської дисертації.

Із 1967 до 1968 року він працював асистентом кафедри української мови Харківського університету. 1973 року захистив кандидатську дисертацію «Фразеологія творів Остапа Вишні». 1994 року захищає докторську дисертацію «Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології». Із 1977 року живе та працює в Луганську – викладачем, доцентом, професором, завідувачем кафедри філологічних дисциплін і методики їх викладання в початковій школі. З 1998 до 2007 року – завідувач кафедри української мови на факультеті української філології. Виконував обов'язки заступника головного редактора наукового видання університету «Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка». Заснував 2003 року й керував виданням наукового журналу «Лінгвістика». В.Д. Ужченко підготував чотирьох кандидатів наук, які активно продовжують справу знаного вченого.

Заслужений діяч науки й техніки, член спеціалізованих наукових рад, член орфографічної комісії Міністерства освіти і науки України, почесний професор ЛНУ ім. Тараса Шевченка, Відмінник освіти України, доктор філологічних наук, професор В.Д.Ужченко відійшов у засвіти 7 лютого 2010 року в Луганську.

Він створив для україністики понад 200 статей, монографії, словники, навчальні посібники з проблем української та східнослов'янської фразеології, з поміж яких «Українська фразеологія» (1990, у співавторстві з Л. Авксентьевим), «Східноукраїнська фразеологія» (2003), «Фразеологія української мови» (2007, у співавторстві з Д. Ужченком), «Образи рідної мови» (1999), «Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу» (1997), «Фразеологічний словник української мови» (1998, у співавторстві з Д. Ужченком), «Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу» (2000, а далі ще видання до 2005 р., у співавторстві з Д. Ужченком), «Народження і життя фразеологізму» (1988), «Вивчення фразеології в середній школі» (1990) та ін. [Українська мова 2004, с.697; Пам'яті колеги 2010, с. 153].

Названі праці важливі не тільки для фразеологів, але й для усіх, кого цікавить образне Слово. Очевидно, дослідник не випадково назвав задуманий ним збірник матеріалів щорічних регіональних науково-практичних конференцій (відбуваються з 2002 р. в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка) – «Образне слово Луганщини» [Пам'яті колеги 2010, с. 153].

Перша розвідка Віктора Дмитровича «Українські говірки південних районів Воронежської області та їх історичний зв'язок з діалектними групами української мови» була надрукована в студентському збірнику наукових робіт у Харкові 1961 року.

Дослідник вважав, що саме діалектна фразеологія «перебуває в стані постійних коливань, зрушень, інновацій, постійної плинності, актуалізації плану змісту і плану вираження» [Ужченко 1997, с. 129], а тому її треба досліджувати та вивчати. Завдяки старанням Віктора Дмитровича з південно-східного мовленнєвого ареалу Східна Слобожанщина представлена фразеологічним матеріалом чи не найповніше.

Успішний захист кандидатської дисертації спонукав науковця поглиблено досліджувати українську фразеологію. Спостереження за жартівливо-іронічними «ігровими» трансформаціями фразеологічних одиниць у творах Остапа Вишні привели його до далекоглядного висновку, що варіювання стійких словосполучень не випадкове, що навіть індивідуальні переробки фразеологізмів – наслідок латентних образних і структурних ресурсів енергетики, закладеної у внутрішній формі цих мовних одиниць. Саме тому значну частину свого наукового життя Віктор Ужченко присвятив історичній фразеології української мови, розробив визнану в україністиці та світовій славистиці систему аргументації пропонуваніх етимологічних гіпотез [Служитель фразеологічної музи 2010, с. 2].

У кандидатській дисертації «Фразеологія творів Остапа Вишні» (1973) В.Д. Ужченко ставить перед собою завдання встановити структурно-семантичні основи засад використання фразеологічних одиниць; вивчити найпоширеніші індивідуально-авторські прийоми трансформації фразеологізмів у творах Остапа Вишні. Дослідник аналізує кожен авторський фразеологізм, роздумує над його вживанням. Він подає також й історію походження того чи того стійкого вислову. Так, аналізуючи вислів «ні пера, ні пуху», В.Д. Ужченко висвітлює його етимологію: «Безперечно, виник цей вислів у мовленні мисливців та їх оточенні. Психологічним підґрунтям творення цього «побажання добра, успіху, удачі», як сприймається цей фразеологізм тепер, були табуїстичні звичаї народу щільно зближувати «в своїй свідомості осіб і предмети з їх назвами». Той, хто говорив, бажав звичайно успіху в полюванні, але боявся накликати біди, називаючи все своїми іменами. А тому говорив одне, хоч думав інше. Таким чином, цей вислів був певним «запобіжним» заходом проти невдачі — «не наврочити б»» [Ужченко Ні пуху... електронний ресурс].

Автор з'ясовує походження фразеологізму у творах О. Вишні, подаючи при цьому академічні пояснення: «Можна думати, що первісно, в момент становлення фразеологізму, була така відповідність: «перо» – птиця, «пух – звір (спочатку міг бути тільки пушний звір). В основі найменування звіра *пухом*, а птиці *пером* лежить явище, відоме в мовознавстві під назвою метонімії. При цьому повне найменування ознак, властивих предметів, замінюється окремими ознаками, які уявляються істотними чи показовими. Не чужі авторові і прямі назви згаданих понять: «А полювалося добре! Було й птиці постріляно, було й звіра впольовано...»» [Ужченко Ні пуху... електронний ресурс].

У співавторстві з Л. Авксентьевим 1990 р. В.Д. Ужченко видав навчальний посібник для студентів філологічних факультетів університетів «Українська фразеологія» [Ужченко, Авксентьев 1990]. Посібник присвячено вивченню складних теоретичних проблем фразеології. У ньому з'ясовуються основні ознаки фразеологізмів у їх взаємозв'язку з іншими одиницями мови, аналізуються найхарактерніші семантико-граматичні розряди та їх моделі, розглядаються системно-семантичні особливості фразеологізмів, способи їх утворення і джерела походження, досліджуються процеси авторських видозмін і фразеологічних новоутворень видатних майстрів українського художнього слова. У посібнику розглядаються різні точки зору, а також акцентується увага на протиріччях думок учених у фразеології при вивченні її предмета та з'ясуванні теоретичних проблем, що сприяє більш успішній праці студентів у галузі української фразеології.

Докторська дисертація «Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології» (1994) «стала першою в українському мовознавстві спробою на широкому матеріалі проаналізувати взаємодію лінгвістичного і екстралінгвістичного в історичному розвитку української фразеології, показати місце етнокультурного ґрунту в генезисі фразеологічних одиниць, за допомогою методу структурно-семантичного моделювання висвітлити ряд «темних» фразеологічних одиниць, з'ясувати динаміку ідіом на окремих ділянках української етнокультури, указати на зміну джерел активного поповнення фразеологічного складу, зокрема на сучасному хронологічному зрізі» [Ужченко 1994, с.7].

У першій главі дисертації – «Семантичні основи формування української фразеології» – автор визначає природу фразеологічних одиниць із погляду синхронії та діахронії, взаємодію лексики й фразеології в семантико-еволюційних процесах. Головна увага звернена на такі питання: роль окремих слів як семантичної основи формування фразеологічних одиниць, здатність деяких слів-складників виступати у функції транссеми, тобто «пронизувати» при фразеотворенні різноструктурні розряди усталених висловів, роль внутрішньої форми фразеологічних одиниць у їх становленні.

У праці робиться спроба намітити діахронію формування фразеологічних одиниць зі словами-символами: «1/ предмети реалізації /реалії/ → 2/ їх вербальне вираження / слова прямої номінації/ → 3/ ФО, сформовані за участю слів-символів» [Ужченко 1994, с.10].

Із метою дослідження ступеня мотивованості низки фразеологічних одиниць упродовж 10 років був здійснений психолінгвістичний експеримент. У ньому брали участь п'ятсот інформантів, які відповідали на запитання «Чому ми так говоримо?». Проаналізувавши отримані дані, вчений дійшов висновку, що звичайно уживаний поділ фразеологічних одиниць на мотивовані та немотивовані повинна замінити детальніша градація: мотивовані – напівмотивовані – немотивовані, яка більш адекватно відбиває динаміку категорії «затемнення».

Друга глава – «Лінгвістичний аспект формування української фразеології» – присвячена показу шляхів формування фразеологічного складу, інтрамовним основам становлення фразеологічних одиниць, актуалізації певних сем лексем-складників вислову в процесі творення вторинних мовних знаків номінації, взаємодії загальномовного й локального в розвитку фразеологічного запасу мови.

У дисертаційному дослідженні аналізуються ідіоми, що постали внаслідок власне метафоризації і вже різною мірою втратили внутрішню форму. Завершує главу аналіз структурно-семантичних чинників формування фразеологізмів – конденсація, деривація, нарощення й контамінація.

В.Д. Ужченко доходить висновку, що «фактори формування фразеології дозволяють твердити, що становлення фразеологічного складу супроводжується процесами різної часової глибини, пов'язане із затуханням і оновленням образності. Найактивніше виявляє себе метафора та метонімія. Їх розрізнення у фразеології вимагає проникнення у прототип, в етнокультуру, що переводить семантико-лінгвістичний аспект формування фразеологічних одиниць в історико-лінгвістичний. Особливо відчутну печать етнокультури несуть на собі евфемізація і каламбур» [Ужченко 1994, с.16].

Питанням витоків фразеологічних одиниць, фразеопродуктивності різних сфер матеріального й духовного життя народу, хронологічним змінам і просторовій взаємодії узуального й локального, а також спробам прояснення «темних» («напівтемних») зворотів присвячена третя глава – «Етнокультура як джерело формування української фразеології».

Історико-лінгвістичний аспект формування фразеології включає не тільки генезу та аналіз різних станів фразеологічного корпусу, які змінюють один одного, а й увесь спектр семантичних, структурних, образно-експресивних і новацій фразеологічних одиниць, пов'язаний із їх динамікою в часі.

Велике значення має «Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу» (1997 р.) В.Д. Ужченка – словник диференційного типу, що включає переважно ідіоми, які не фіксують словники літературної мови або мають семантичні, граматичні чи структурні відмінності. Шосте видання містить понад 8 тисяч реєстрових одиниць. Структура словникової статті включає: 1) реєстрову одиницю; 2) граматичну і стилістичну характеристику; 3) дефініцію; 4) при потребі – ілюстративну частину у вигляді спрощеної фонетичної транскрипції; 5) перелік пунктів (у скороченому запису), де зафіксовано вислів; 6) історико-етимологічну довідку або культурологічний коментар. Л.М. Печенікова підкреслювала значущість і вагомість цього словника і зазначала, що «„Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу“ став справжньою енциклопедією фразеології Слобожанщини» [Печенікова 2011, с. 137].

Д.В. Ужченко зазначав, що «створення словника, подібного за ступенем розробки культурологічного параметра „Словарю української мови“ Б.Грінченка, є на сьогодні практично недосяжною

метою з огляду на потреби лаконічності, мобільності й зручності словників. Проте це питання могли б розв'язати електронні словники, для яких проблема обсягу інформації не є принциповою, а зручність користування значною мірою досягається програмними засобами» [Ужченко 2011, с.150].

Покликаючись на «Словник української мови» Б.Грінченка, Віктор Дмитрович Ужченко глибоко дослідив його специфіку та особливості побутування тут фразеологізмів. Про це свідчать такі публікації дослідника, як «Систематизація фразеологізмів (за Грінченковим словником)», «Етнокультурний фразеологічний компонент Грінченкового «Словаря» тощо [Ужченко Електронний ресурс 12, 19]. У цих працях В.Д. Ужченко подає загальну характеристику «Словника»; систематизує фразеологічні одиниці як об'єкти спостережень для висвітлення фразеологічної картини світу на матеріалі «лучшего малорусского словаря» свого часу – Грінченкового «Словаря української мови» (1907-1909); виділяє тут групи фразеологізмів жестів і міміки, евфемістичної фразеології, ідеографічні фразеотематичні групи, зокрема: «Людина», «Абстрактні відношення» і «Природа»; підкреслює у словнику етнокультурну мовну панораму матеріального й духовного життя українців минулого століття.

У співавторстві з Д.В. Ужченко написаний і виданий ґрунтовний «Фразеологічний словник української мови» (1998 р.), який налічує близько 2500 висловів [Ужченко, Ужченко 1998]. У Передмові автори характеризують завдання словника, його обсяг та будову, структуру словникової статті. Обґрунтовують значення фразеологізмів у житті народу: «Фразеологізми поряд з лексикою найбільш повно, безпосередньо – і в той же час образно – відображають матеріальне й духовне життя народу. Вони несуть не тільки предметну, а й естетичну інформацію: пробуджують уяву, викликають переживання в слухачів (мовців), прикрашають мову, передають її дух» [Ужченко, Ужченко 1998, с. 3]. У словнику читачеві запропоновано найуживаніші іскрометні вислови української мови, «адже правильність – не єдина риса добірної мови, вона має ще бути виразною та експресивно багатою» [Ужченко, Ужченко 1998, с. 3]. Автори наголошують на тому, що словник адресовано широкому колу читачів, передусім учнів, а тому фіксуються тільки найуживаніші варіанти й значення фразеологізмів.

Дбаючи про раціональний спосіб розміщення висловів та зручність користування Словником, автори відмовились від алфавітного принципу подачі фразеологізмів, а обрали гніздовий спосіб з елементами структурно-граматичного. Окремі фразеологізми групуються навколо стрижневого (заголовного, опорного) слова-компонента, яким звичайно виступає іменник; у середині ж гнізда вислови йдуть за алфавітом. Щоб полегшити користування Словником (і в той же час зробити його компактним), той самий фразеологізм подається в Словнику стільки разів, скільки в ньому є іменників, хоча розробляється тільки один раз — під першим іменником.

Тут уперше в українській фразеографії так широко подаються історичні, етимологічні та куль-

турно-етнічні коментарі. Довідка може вказувати на джерело походження вислову, на спосіб його утворення, значення застарілих компонентів, на культурно-етнічний фон. Наприклад, довідкова частина для фразеологічних одиниць *прокотити на вороних* кого і б/д (тобто без додатка) – ‘забалотувати на виборах кого-не-будь’ матиме такий вигляд: На основі гри слів, пор. вороний — *кінь* і вороний — *чорна куля під час голосування* (означала ‘проти’) [Ужченко, Ужченко 1998, с. 24].

Для вислову *глуха тетеря* ‘той, що погано чує’ подається екстралінгвістичний контекст, тобто опис умов життя птаха, який і уможливив виникнення фразеологізму: Під час шлюбної пісні (токування) в тетерука-самця закривається слуховий прохід і він деякий час не чує [Ужченко, Ужченко 1998, с. 202]. Знання «народження» й «біографії» фразеологізму допоможе читачеві визначити тональність змісту того чи іншого вислову, вписати його в епоху й мовний дискурс.

У посібнику «Фразеологія сучасної української мови» [Ужченко, Ужченко 2007], який В.Д. Ужченко написав також у співавторстві з Д.В. Ужченко (сином), висвітлюються основні питання семантики й структури української фразеології, її формування, етимології, функціонування й динаміки. Значна увага приділена інноваціям, джерелам запозичень, культурно-національному компоненту в семантичній структурі фразеологізмів, базовим концептам української культури, новій когнітивній парадигмі вивчення української фразеології. Це один із перших в Україні навчальних посібників з української фразеології. За змістом посібник відповідає програмі навчальної дисципліни «Українська фразеологія», що викладається студентам філологічних факультетів.

Розділ 1 – «Фразеологізм як лінгвістична одиниця» – подає історію дослідження фразеологічної науки; називає ознаки фразеологізму у працях різних учених та ґрунтовно характеризує деякі з них (цілісність значення, фразеологічна відтворюваність, відносна постійність компонентного складу та структури, експресивність), виводячи визначення фразеологізму: «Фразеологізм, таким чином, – це надслівна, семантично цілісна, відносно стійка (з допущенням варіантності), відтворювана й переважно експресивна одиниця, яка виконує характеризуючо-номінативну функцію» [Ужченко, Ужченко 2007, с. 26].

Автори пишуть про широке та вузьке значення фразеології, пропонуючи власне бачення цього питання (розподіл стійких висловів на центральні складники фразеологічного фонду й різною мірою віддалені від центру відтворювані одиниці – периферійні).

У розділі 2 («Ідеографічна характеристика фразеології») автори говорять про вибірковість фразеології, подають ідеографічну класифікацію фразеологізмів, наголошуючи, що «на сучасному етапі вивчення національної фразеології апробуються різні схеми їх ідеографічного опису, ведуться спроби представити як загальномовну фразеологічну картину світу, так і ареальні фразеологічні картини, які мо-

жуть бути зафіксовані відповідними ідеографічними словниками» [Ужченко, Ужченко 2007, с. 56].

У розділі 3 («Семантика фразеологізму») наголошується на тісному зв'язку фразеологічних одиниць зі всіма виявами матеріального та духовного життя етносу, з його менталітетом, системою цінностей тощо. Розкривається поняття фразеологічного значення, акцентується увага на транспозиції сем, різниці лексичного та фразеологічного значень, характеризується внутрішня будова ФО, визначається лінгвістичний статус її компонента, наголошується на енциклопедичній інформації, яку несуть такі одиниці та їх соціально-інформативній функції.

Розділ 4 навчального посібника співвідносить поняття фразеологізму і слова, аналізуються шляхи, якими створюються фразеологічні одиниці.

Автори наголошують на символізмі як структурно-семантичній основі формування фразеологізмів. Потреба «відновлювати забуті власні значення слів» була однією з причин утворення символів. Головним відношень символу до означуваного три: порівняння, протиставлення і причинне відношення.

Розділ 5 характеризує системні відношення у фразеології (що включає поняття багатозначності фразеологізмів, синонімію та антонімію ФО, варіативність тощо), а шостий розділ класифікує фразеологізми за семантичною (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення та вислови), генетичною (прислів'я та приказки, професіоналізми, усталені вислови з анекдотів, жартів, біблійні цитати й образи, античні вислови, переклади поширених іншомовних висловів, крилаті слова російських та іноземних письменників, влучні фрази видатних людей), функціональною (образно-виразні стійкі сполуки, еліптичні сполуки, термінологічні, афористичні фразеологізми, контекстологічні сполуки та ідіоми) класифікаціями.

«Грамматична структура фразеологізмів» (сьомий розділ) характеризує та ґрунтовно аналізує класифікацію фразеологізмів за їх структурою (фразеологізми зі структурою словосполучення: іменникові, дієслівні, прикметникові, прислівникові, вигуківі тощо).

Автори посібника не оминають увагою і питання структурно-екстралінгвальної підоснови фразеологізмів (розділ 8), формування української фразеології (розділ 9), динаміки ФО (розділ 10).

Велике теоретичне й практичне значення має 11 розділ – «Стилістика і конотація українських фразеологізмів», у якому характеризується зв'язок фразеології і стилістики. Автори розглядають тут ФО з погляду їх уживаності (активні і пасивні), експресивно-стилістичного забарвлення та закріплення за певними стилями (розмовні, фольклорні, книжні тощо).

«Позалітературна фразеологія» (розділ 12) включає в себе ареальні ФО української мови, ФО професійного мовлення та жаргонів тощо.

Зв'язок фразеологізмів та нації, етносу, в якому вони побутують, відображає 13 розділ («Культурно-національний компонент в українських фразеологізмах»): «Навіть у фраземах, де етнокультурне наповнення втрачається, в народній пам'яті залишається їх традиційна “українськість”» [Уж-

ченко, Ужченко 2007, с. 276].

Розгляд новітніх парадигм здійснюється у розділі 14 «Базові концепти української культури». Автори наголошують на важливості когнітивної лінгвістики та підкреслюють символічне, образне значення кожної фрази. Важливим є також глибокий зв'язок концептів із мовною свідомістю людини: «Знання змістового обсягу мовного знака залежить від освіченості реципієнта, його життєвого досвіду, обставин самого життя, оскільки мовна семантика пов'язана з мовною картиною світу, а вона “різна в ученого-біолога й селянина-землероба, у сучасного “середнього, наївного” носія мови й представника традиційної культури архаїчного типу”» [Ужченко, Ужченко 2007, с. 292]. Автори акцентують увагу на таких базових концептах української культури, як «чоботи», «дорога», «лава», «поріг», «осика», «вогонь».

Розділи п'ятнадцятий та шістнадцятий розглядають походження, джерела української фразеології та її етимологічний аналіз. Розділ 17 подає основи української фразеографії.

Опис новітніх аспектів у вивченні української фразеології подається у останньому розділі. Характеризується психокогнітивний, етнолінгвістичний та культурологічний аспекти, наголошується на інтенсифікації вивчення ареальної, жаргонно-аргоїчної фразеології; тлумачиться поняття конотації; розробляється антропоцентризм як рушійна сила розвитку номінативних мовних засобів, що дає можливість аналізувати мову як систему культурних категорій, як константи культури; значна увага приділяється компонентному складові ФО тощо.

У посібнику також міститься Показчик інваріантів фразеологічних одиниць. Автори пишуть про те, що не можуть увести абсолютно всі фразеологізми у Показчик, бо це значно збільшить обсяг посібника. Ось чому подають «Показчик інваріантів фразеологічних одиниць», зв'язаних за академічними фразеологічними словниками (1993; 2003). Крім того, до Показчика вводяться безеквівалентні фразеологізми, вислови з виразним культурно-національним компонентом у їх семантиці або один із синонімів (варіантів), за яким легко відшукати й інші вирази цього фразеологічного ряду (мікрогрупи). Діалектні (ареальні) фразеологізми подаються зі збереженням орфографії цитованого джерела.

Навряд чи є в Україні ще такі видання, де б культура, історія малої батьківщини поставала в усьому розмаїтті саме завдяки уважному вивченню просторових особливостей мовотворчості українського народу із опертям на методи лінгвостилістики, лінгвофольклористики, семантичного і культурологічного аналізу. Таким часописом – «Образне слово Луганщини» – може похвалитися Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, де цьогоріч побачив світ уже 10-й випуск цього видання. «Образне слово...» було започатковано у 2002 р. з ініціативи доктора філологічних наук, професора В. Ужченка. З «низького старту» – 66 публікацій у першому виданні, підготовлених викладачами, студентами, аспірантами тоді ще Луганського

державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, а також вчителями та учнями усіх типів навчальних закладів Луганщини, – збірник після VIII Регіональної науково-практичної конференції 2009 р. об'єднав уже 173 дослідники! [Бибики 2010, с. 154].

Це результат подвижницької праці великого патріота, невтомного ентузіаста, дослідника, ерудита, ратая на філологічній ниві, професора В. Ужченка. Він створив не лише школу ареальної фразеології та фразеографії, яку згоджувався назвати лише «шкілкою» (бо, з одного боку, бачив великі перспективи наукової роботи в цій галузі, а з іншого – прагнув зацікавити щонайширше коло наукової молоді, яка зростала під його крилом, збиранням регіонального мовно-культурного матеріалу, залучити її до нелегкої роботи в лінгвістичних експедиціях, навчити чути у повсякденні оригінальне, своєрідне, слобожанське), а й сміливо вступив на стежку конкурування з авторитетним виданням «Культура слова».

Раз у два роки кафедра української мови проводила Міжнародну наукову конференцію «Проблеми загальномовної та ареальної семантики». Питаннями організації конференції опікувався також В.Д. Ужченко. Всі конференції проходили на належному науковому рівні, приїжджали представники багатьох навчальних закладів, серед них обов'язково були доктори, кандидати наук, за чим особливо стежив Віктор Дмитрович, адже спілкування зі «світилами» науки вчений уважав обов'язковими для становлення наукової особистості кожного зі своїх учнів [Треба все робити по-людськи..., с. 119].

Уміння спостерігати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки, на думку вченого, є важливим чинником у становленні молодого науковця як особистості. Цьому була присвячена його наступна стаття «Виховуймо юних дослідників», надрукована в журналі «Українська мова і література в школі» в 1967 році. Після цього вчений написав більше 200 статей, але своїм основним науковим здобутком уважатиме монографії та словники [Треба все робити по-людськи..., с. 119].

Питання фразеології посідали належне місце в кожному випуску наукового збірника «Лінгвістика», а сам вчений брав участь у багатьох конференціях, на яких висвітлювались актуальні питання української мови. Майже щомісяця учні Віктора Дмитровича збиралися за «круглим» столом для обговорення новітніх тенденцій розвитку української фразеології та фразеографії.

В.Д. Ужченко був керівником фундаментальних науково-дослідних проєктів, що розроблялись у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка: «Базові концепти культури в мовній картині світу» (2004 – 2006), «Фразеологічно-паремійні вербалізми східноукраїнських говірок на тлі народної культури» (2006 – 2009), започаткував тему «Нова концепція української діалектної фразеографії» (2010 – 2012). Співробітниками теми були й залишаються учні – послідовники відомого фразеолога [Треба все робити по-людськи..., с. 118–119].

Головним редактором фахового збірника наукових праць «Лінгвістика» був також Віктор Дми-

трович. Під його керівництвом вийшло 17 номерів, у яких висвітлювалися проблеми семантики мовних одиниць, діалектології, граматики, словотвору, тексту й дискурсу, і звичайно ж, фразеології. Учений уважно стежив за якістю надісланих статей, оперативністю підготовки збірника до друку, тому журнал через невеликий проміжок часу набув авторитету і став відомим у всій Україні (авторами надісланих розвідок є представники навчальних закладів практично всіх міст). Зрозуміло, що в кожному випуску збірника надруковано статтю Віктора Дмитровича [Треба все робити по-людськи..., с. 119].

В.Д. Ужченко хоча і приділяв багато уваги історії фразеології, її походженню та побутуванню, проте завжди намагався йти в ногу з часом і не відставати від передових поглядів у сучасному мовознавстві.

Про свідчать його численні публікації. Так у статті «Когнітивні аспекти вивчення фразеології в Україні» вчений говорить про сучасну українську когнітологію: «Когнітивний напрям у мовознавстві (Ч. Філлмор, Р. Шенк, Н. Арутюнова, О. Кубрякова, М. Алефіренко та ін.) не заперечує досягнутого лінгвістикою раніше, однак, використовуючи такі принципи настанови, як експансіонізм, антропоцентризм, функціоналізм та експланаторність, глибше висвітлює співвідношення значення слова і фразеологізму, проблему мовного й екстралінгвального, досліджує мовні структури та способи їх вербалізації, форми представлення інтеріоризованої дійсності. В Україні вирізняються такі новітні напрями сучасної когнітології: когнітивна енциклопедистка (І. Штерн), когнітивна лексикографія (В. Широков), когнітивна ономазіологія (О. Селіванова), когнітивна семасіологія (А. Зеленько), лінгвокультурологія (О. Левченко), етнолінгвістика (лінгвоетнологія) (В. Жайворонок, О. Тищенко, І. Голубовська), когнітивна ономастика (О. Карпенко), концептологія (Т. Радзівська, В. Іващенко), когнітивна поезика (О. Воробйова), менталінгвістика. Білоруси розробляють етнолінгволексикографію, загальну концептографію, спеціальну лексикографію, поляки – аксіологічну лексикографію (Є. Бартмінський)». [Ужченко 2008, с. 47].

Дослідник аналізує взаємовідношення слова-концепту та фразеологізму, ментальні та соціальні аспекти. Співвідносить і порівнює поняття «мовна картина світу – діалект – фразеологізм», «слово – концепт – поняття – смисл», «базові концепти – стрижневі слова – транссеми – фразеотворення», «фігура – фон – фразеологізм – культурно-національна специфіка» тощо.

У статті «Нові лінгвістичні парадигми «концепт – фразеологізм – мовна картина світу»» Віктор Дмитрович характеризує нові (актуальні) лінгвістичні парадигми, встановлює зв'язок концепта з фразеологізмом, демонструє роль фразеологізму як надслівного знака-мікроконтексту в репрезентації факту культури, показує його участь у формуванні мовної картини світу.

Учений активно підтримує новітні погляди та концепції, зазначаючи, що наукова школа «не повинна консервуватися, не повинна кам'яніти, і те, що іноді на перший погляд здається відступом і відхо-

дом від її принципів, від її традицій, “із часом може виявитися могутньою прищепою, яка збагатила й цю школу, і науку в цілому”» [Ужченко 2006, с. 146].

Дослідник аналізує корені поняття концепту, простежуючи його історію від американської когнітивної науки. Підкреслює, що ця молода дисципліна є наукою про розум і об’єднує те, що відомо про розум людини з багатьох конкретних дисциплін – психології, лінгвістики, антропології, філософії і навіть комп’ютерної науки.

Учений наголошує, що «фразеологізми як знаки культури марковані культурно-семіотичною значущістю, становлять собою знаки-мікроконтексти і є ментально-структурною презентацією найрізноманітніших кодів культури» [Ужченко 2006, с. 149].

Науковець також характеризує поняття *мовної картини світу*, яке останнім часом стало дуже актуальним у мовознавстві: «Концепти відіграють активну роль у формуванні мовної картини світу – ментальної репрезентації цього світу, його мовно-глобального образу як результату духовної діяльності членів певного етнічного угруповання, яка неповно представлена в концептуальній картині світу. Мовна картина світу найтісніше пов’язана із внутрішньою формою мовних одиниць, з основами етнопсихолінгвістики» [Ужченко 2006, с. 149]. Він підкреслює також нерозривний зв’язок мовної та концептуальної картин світу із етносом, народом, у мові якого й утворюються ці явища.

У 2009 році вийшов посібник за загальною редакцією В.Д. Ужченка «Сучасна українська літературна мова». Підготовка цього навчального комплексу зумовлена не лише браком навчальної літератури в базовому закладі, а й тим, що в бібліотеках відокремлених факультетів філологічних спеціальностей взагалі практично немає підручної літератури. Крім того, поєднання теоретичного курсу лекцій, розроблених планів практичних занять і дібраного матеріалу для їх проведення, об’єднаних однаковим баченням лектора й викладачів-асистентів, також короткого словника лінгвістичних термінів, списку рекомендованої літератури для самостійного опрацювання значно полегшить вивчення одного з провідних лінгвістичних курсів.

До підготовки Комплексу спричинило й розширення сфери мовознавчих досліджень, глобалізація наукових пошуків, «викладання в умовах відсутності усталеного „Українського правопису“, „наступ“ жаргонізованої мовної сфери, що відчутно зміщує співрозташування генетично й функціонально пов’язаних явищ у мовному українському просторі». [Сучасна українська... 2009, с.6].

Нарешті, нова лінгвістична когнітивна парадигма мовознавчої науки поставила на часі ознайомлення всіх зацікавлених із такими поняттями,

як *концепт*, *культурна конотація*, *культурні концепти*, *культурна інформація*, *культурологічний аспект у семантиці мовних одиниць*, *діалектна фразеологія* і *діалектна фразеологія*.

Висновки. Невичерпна енергія В.Д. Ужченка, великий життєвий досвід, вимогливість до себе й до інших, працездатність, відданість справі, скромність, дбайливе ставлення до колег та студентів, надзвичайне почуття гумору здобули вченому-педагогу велику повагу колег не тільки в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, але й в усій Україні.

Як і колеги В.Д. Ужченка, вважаємо, що важко переоцінити внесок цієї людини в розвиток лінгвістичної науки, особливо фразеології, у східноукраїнському регіоні. Деякі проекти вченого, на жаль, є незакінченими, але послідовники фразеологічної школи, яка сформувалася в ЛНУ імені Тараса Шевченка й за його межами, намагатимуться гідно продовжити справу В.Д. Ужченка [Треба все робити по-людськи..., с.119].

Його науковий доробок докорінно змінив уявлення про українську фразеологію, підняв її на якісно вищий щабель та надав значущості.

Віктор Дмитрович Ужченко своїми численними науковими працями збагатив українську фразеологію. Його ідеї та погляди стали провідними в цій галузі, стали основою, базою для власних наукових пошуків та досліджень наступних поколінь науковців.

Сучасна українська фразеологічна наука завдяки, зокрема, і його зусиллям та повсякчасній невтомній праці стала однією з провідних галузей у мовознавстві, саме тому його по праву називають світочем сучасної української фразеологічної науки.

Багато років під науковим керівництвом професора В. Ужченка в Луганському університеті працював фразеологічний семінар, що перетворився в регулярно діючий науковий центр дослідження слов’янських мов, про що зазначають у передмові до збірника наукових праць на пошану 80-річчя вченого його колеги [Мельник, Маркотенко 2015, с. 13].

Поза всяким сумнівом, Віктор Дмитрович належить до видатних діячів вітчизняної освіти. Він викладав у багатьох навчальних закладах, виховав декілька поколінь українських лінгвістів, які продовжили ним розпочату справу.

У рік 85-річчя від дня народження відомого вченого зазначимо, що для всіх тих, хто працював із професором Віктором Дмитровичем Ужченком, хто знав його особисто чи за численними вагомими працями, він був і залишається символом відданості своїй справі, видатним науковцем, педагогом, для якого головним у житті була любов до Слова, до тих неоціненних надбань культури, зокрема й української, що містяться в ньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бибик С. Мовний образ Луганщини. *Українознавство*. 2010. № 2. С. 154–158.
2. Віктор Ужченко. Служитель фразеологічної музи [некролог]. *Новий погляд*. 2010. № 3. С. 2.
3. Віктор Ужченко: «Треба все робити по-людськи...». *Освіта Донбасу*. 2010. № 2. С. 117–119.
4. Мельник Л., Маркотенко Т. Вірний син України. *Образне слово Луганщини*: Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції імені Віктора Ужченка (15 травня 2015 року, м. Старобільськ).

80-річчю від дня народження Віктора Дмитровича Ужченка присвячується... . Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2015. Вип. 14. С. 12–13.

5. Пам'яті колеги. *Українознавство*. 2010. № 2. С. 153–154.
6. Печенікова Л.М. Фразеологізми на позначення фізичного стану людини в східнословобожанських та степових говірках. *Лінгвістика*. 2011. № 3 (24). Ч. 1. С. 136–139.
7. Сучасна українська літературна мова: навч. комплекс: посіб. для студ. філол. спеціальностей / за заг. ред. проф. В. Д. Ужченка. 2-ге вид., випр. і доп. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 299 с.
8. Ужченко В.Д., Авксентьев Л.Г. Українська фразеологія. Харків: Основа, 1990. 167 с.
9. Ужченко В.Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології: Автореферат дис. доктора філол. наук: 10.02.02. Дніпропетровськ, 1994. 34 с.
10. Ужченко В.Д. Духовний потенціал української фразеології (до постановки питання). *Формування духовної культури учнівської молоді*: зб. наук. праць. Луганськ: Вид-во СУДУ, 1997. С. 127–131.
11. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологічний словник української мови. Київ: Освіта, 1998. 224 с.
12. Ужченко В.Д. Етнокультурний фразеологічний компонент Грінченкового «Словаря». Режим доступу: http://www.library.lg.ua/grin/text/slovar_ukr_movi/slovar_ukr_movi_20.pdf
13. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: посібник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Луганськ: Альма-матер, 2005. 400 с.
14. Ужченко В. Д. Нові лінгвістичні парадигми «концепт – фразеологізм – мовна картина світу». *Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку*: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2006. С. 146–151.
15. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 494 с.
16. Ужченко В.Д. Когнітивні аспекти вивчення фразеології в Україні. *Лінгвістика*. 2008. № 2 (14). С. 46–59.
17. Ужченко Д.В. Лексикографічне опрацювання ареальної фразеології: досвід і проблеми. *Лінгвістика*. 2011. № 3 (24), Ч. 1. С. 147–153.
18. Ужченко В.Д. «Ні пуху ні пера» чи «ні пера ні пуху»? (на матеріалі творів Остапа Вишні). Режим доступу: <http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine6-13.pdf>
19. Ужченко В.Д. Систематизація фразеологізмів (за Грінченковим словником). Режим доступу: http://www.library.lg.ua/grin/text/slovar_ukr_movi/slovar_ukr_movi_1.pdf
20. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана», 2004. С. 697.

REFERENCES

1. Bybyk S. (2010) Movnyi obraz Luhanshchyny [Linguistic image of Luhansk region]. *Ukrainoznavstvo*. № 2. S. 154–158 [in Ukrainian].
2. Viktor Uzhchenko (2010) Sluzhytel frazeolohichnoi muzy [nekroloh] [Servant of phraseological muse [obituary]. *Novyi pohliad* № 3. S. 2 [in Ukrainian].
3. Viktor Uzhchenko (2010) «Treba vse robyty po-liudsky...» [«Everything must be done in a human way...»]. *Osvita Donbasu*. № 2. S. 117–119 [in Ukrainian].
4. Melnyk L., Markotenko T. (2015) Virnyi syn Ukrainy [Faithful son of Ukraine]. *Obrazne slovo Luhanshchyny: Materialy XIV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii imeni Viktora Uzhchenka (15 travnia 2015 roku, m. Starobilsk). 80-richchiu vid dnia narodzhennia Viktora Dmytrovycha Uzhchenka prysviachuietsia... . Starobilsk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». Vyp. 14. S. 12–13 [in Ukrainian].*
5. Pamiati kolehy (2010) [In memory of a colleague]. *Ukrainoznavstvo*. № 2. S. 153–154 [in Ukrainian].
6. Pechenikova L.M. (2011) Frazeolohizmy na poznachennia fizychnoho stanu liudyny v skhidnoslobozhanskykh ta stepovykh hovirkakh [Phraseologisms to denote the physical condition of man in the East Slobozhan and steppe dialects]. *Linhvistyka*. № 3 (24), Ch. 1. S. 136–139 [in Ukrainian].
7. Suchasna ukrainska literaturna mova (2009) [Modern Ukrainian literary language]: navch. kompleks: posib. dlia stud. filol. spetsialnostei / za zah. red. prof. V. D. Uzhchenka. 2-he vyd., vypr. i dop. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». 299 s. [in Ukrainian].
8. Uzhchenko V.D., Avksentiev L.H. (1990) Ukrainska frazeolohiia [Ukrainian phraseology]. Kharkiv: Osнова. 167 s. [in Ukrainian].
9. Uzhchenko V.D. (1994) Istoryko-linhvistychnyi aspekt formuvannia ukrainskoi frazeolohii [Historical and linguistic aspect of the formation of Ukrainian phraseology]: Avtoreferat dys. doktora filol. nauk: 10.02.02. Dnipropetrovsk. 34 s. [in Ukrainian].
10. Uzhchenko V.D. (1997) Dukhovnyi potentsial ukrainskoi frazeolohii (do postanovky pytannia) [Spiritual potential of Ukrainian phraseology (before the setting of meals)]. *Formuvannia dukhovnoi kultury uchnivskoi molodi*: zb. nauk. prats. Luhansk: Vyd-vo SUDU. S. 127–131 [in Ukrainian].
11. Uzhchenko V.D., Uzhchenko D.V. (1998) Frazeolohichni slovnyk ukrainskoi movy [Phraseological vocabulary of the Ukrainian language]. Kyiv: Osвіта. 224 s. [in Ukrainian].
12. Uzhchenko V.D. Etnokulturnyi frazeolohichniy komponent Hrinchenkovooho «Slovaria» [Ethnocultural

phraseological component of the Hrinchenko's «Dictionary»]. Rezhym dostupu: http://www.library.lg.ua/grin/text/slovar_ukr_movi/slovar_ukr_movi_20.pdf [in Ukrainian].

13. Uzhchenko V. D., Uzhchenko D. V. (2005) Frazеологія сучасної української мови [Phraseology of the modern Ukrainian language]: posibnyk dlia studentiv filolohichnykh fakultetiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Luhansk: Alma-mater. 400 s. [in Ukrainian].

14. Uzhchenko V. D. (2006) Novi linhvistychni paradyhmy «kontsept – frazeolohizm – movna kartyna svitu» [New linguistic paradigms «concept - phraseology – linguistic world model»]. *Skhidnoslovianski movy v yikh istorychnomu rozvytku*: zb. nauk. prats. Zaporizhzhia S. 146–151 [in Ukrainian].

15. Uzhchenko V. D., Uzhchenko D. V. (2007) Frazеологія сучасної української мови [Phraseology of the modern Ukrainian language]: navch. posib. Kyiv: Znannia. 494 s. [in Ukrainian].

16. Uzhchenko V. D. (2008) Kohnityvni aspekty vyvchennia frazeolohii v Ukraini [Cognitive aspects of studying phraseology in Ukraine]. *Linhvistyka*. № 2 (14). S. 46–59 [in Ukrainian].

17. Uzhchenko D. V. (2011) Leksykohrafichne opratsiuvannia arealnoi frazeolohii: dosvid i problemy [Lexicographic elaboration of areal phraseology: experience and problems]. *Linhvistyka*. № 3 (24), Ch. 1. S. 147–153 [in Ukrainian].

18. Uzhchenko V. D. «Ni pukhu ni pera» chy «ni pera ni pukhu»? (na materialy tvoriv Ostapa Vyshni) [«No fluff or feather» or «no feather or fluff»? (based on the works of Ostap Vyshnya)]. Rezhym dostupu: http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine_6-13.pdf [in Ukrainian].

19. Uzhchenko V. D. Systematyzatsiia frazeolohizmiv (za Hrinchenkovym slovnykom) [Systematization of phraseology (according to Grinchenko's dictionary)]. Rezhym dostupu: http://www.library.lg.ua/grin/text/slovar_ukr_movi/slovar_ukr_movi_1.pdf [in Ukrainian].

20. Ukrainska mova. Entsyklopediia [Ukrainian language. Encyclopedia] (2004). Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana». S. 697 [in Ukrainian].

ON THE RESEARCH INHERITANCE OF PROFESSOR VICTOR UZHCHENKO (in commemoration of his 85th birthday anniversary)

Abstract. The article deals with the description of the research work of the well-known Ukrainian scholar Victor Uzhchenko. His great knowledge of the world, exactingness to himself and to other people, working capacity, devotion to his matter, modesty, painstaking treatment of the colleagues and students obtained recognition not only at Taras Shevchenko National University of Luhansk, but also in the whole Ukraine.

Owing to his works the following most important notions of the new cognitive paradigm have become accessible: concept, cultural connotations, cultural concepts, cultural information, culturological aspect in the meaning of language units, dialect phraseology and dialect phraseography.

Inestimable is the contribution of this scholar in the development of the linguistic field of knowledge, especially phraseology in the East Ukrainian Region. Under the scholarly supervision of professor V. Uzhchenko a phraseological seminar has been functioning for many years, which was reorganized into a regularly acting scholarly centre of the Slavic Centre Research.

The scholarly work of professor Victor Uzhchenko radically changed the conception of Ukrainian phraseology, he raised it to a qualitatively higher level and attached importance.

His ideas and views have become leading in his field of knowledge, the foundation for his own scholarly research and studies of the generations to come.

Modern Ukrainian phraseology, in particular, thanks to his efforts and habitual indefatigable work has become one of the most significant in linguistics, just therefore he is rightfully called the pharos of Modern Ukrainian Phraseology.

Victor Dmytrovych Uzhchenko belongs to the outstanding honoured workers of domestic education. He taught at a great number of schools for higher education, trained several generations of Ukrainian linguists to whom he conveyed love to phraseology and devotion to research work.

In the year of the 85th birthday anniversary we would like to mention that for all those who worked with professor Victor Dmytrovych Uzhchenko, who knew him either personally or through numerous significant works, he was and remains the symbol of devotion to his matter, a well-known scholar for whom the love to the Word was the main thing in his life.

Keywords: Victor Uzhchenko, concept, scholarly work, phraseology, dialect phraseology, dialect phraseography, cultural connotation.

© Венжинович Н., 2020 р.

Наталія Венжинович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-0230-4118>

Natalia Venzhynovych – Doctor of Philology, Professor, Head of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-0230-4118>